

Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije
Radnička cesta 80, 10000 Zagreb
(OIB 59951999361)

LIFE19NAT_HR_001070
LIFE CONTRA Ailanthus

**Uspostava kontrole invazivne
strane vrste *Ailanthus altissima*
(pajasen) u Hrvatskoj**

**D4 – WRITTEN REPORT WITH RESULTS OF BOTH SURVEYS AND THE
DISCUSSION OF THE RESULTS**

(Izvješće s rezultatima obje ankete i analizom rezultata)

Zagreb, prosinac 2025.

Sadržaj

Summary	3
1. Uvod	4
2. Metodologija istraživanja	5
3. Ključni nalazi početnog istraživanja.....	6
3.1. Pregled glavnih nalaza vezanih uz pajasen.....	6
3.2. Važnost okolišnih problema	7
3.3. Strane vrste i invazivne strane vrste	8
3.4. Pajasen.....	15
4. Analiza početnog i završnog istraživanja	17
4.1. Pregled rezultata završnog istraživanja	18
4.1. Pregled rezultata – pajasen	27
5. Zaključak	30

Summary

The results of the final survey show that citizens continue to clearly identify key environmental problems, with the extinction of plants and animals, pollution, and habitat loss remaining the most important challenges, as already observed in 2021. Compared to the initial survey, an improvement in awareness of alien and invasive alien species is evident, indicating that this topic has become more visible in the public sphere.

Recognition of the term alien species has increased, as has awareness of invasive alien species and their meaning; however, in-depth knowledge remains limited. Although most citizens have heard of invasive alien species, only a smaller proportion can accurately define them or name a wider range of concrete examples. This suggests that knowledge is still largely superficial and concentrated on a few well-known species.

Perception of invasive alien species as a real problem has increased significantly compared to 2021, and a growing share of citizens recognizes their harmful impacts and the need for active removal. At the same time, the very low level of awareness of specific management and removal actions points to a gap between general awareness of the issue and knowledge of opportunities for practical engagement.

Citizens most often notice invasive species in their immediate surroundings, such as gardens, along roads, and on agricultural land, confirming that the problem is perceived as local and part of everyday life. The perceived risk is particularly high for exotic pets, alien plant species cultivated in agriculture, and alien species used in forestry, which are considered the most likely sources of future invasive alien species.

Overall, the results indicate a positive shift in public awareness and attitudes, but also highlight the need for further targeted information and education. Greater emphasis should be placed on the identification of specific species, understanding pathways of introduction and spread, and improving the visibility of existing measures and actions for the management of invasive alien species.

1. Uvod

U svrhu kontrole invazivne strane vrste pajasen (*Ailanthus altissima*) u Hrvatskoj, Zavod za zaštitu okoliša i prirode Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije, zajedno s partnerima Javnom ustanovom Nacionalni park Krka, Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Dubrovačko-neretvanske županije te tvrtkom Vrtlar d.o.o. iz Dubrovnika od 2020. godine provodi projekt LIFE CONTRA Ailanthus - Uspostava kontrole invazivne strane vrste *Ailanthus altissima* (pajasen) u Hrvatskoj LIFE19 NAT/HR/001070.

Projektom je planirano uklanjanje jedne od najinvazivnijih biljnih vrsta u Europi, pajasena, u mediteranskoj regiji Hrvatske: u dva područja ekološke mreže (HR2000918 Šire područje NP Krka i HR2001364 JI Dio Pelješca) te u gradovima s povijesnom jezgrom (Ston, Mali Ston i Dubrovnik). Glavni očekivani rezultati su poboljšanje statusa očuvanja Natura 2000 stanišnih tipova, očuvanje kulturne baštine, sprječavanje daljnjeg širenja invazivne strane vrste i razvoj nacionalnog protokola. Dodatni ciljevi su poboljšati kapacitete za upravljanje invazivnim stranim vrstama i podići svijest javnosti o negativnom utjecaju invazivnih vrsta na nacionalnoj razini.

U sklopu projektne aktivnosti D4 *Evaluation of public awareness of invasive species* predviđeno je istraživanje javnog mnijenja o problematici invazivnih stranih vrsta na području Republike Hrvatske. Istraživanje javnog mnijenja provedeno je na samom početku projekta odnosno u svibnju 2021. godine te na kraju projekta, odnosno u studenom 2025. godine. Početno ispitivanje utvrdilo je početno stanje mišljenja i znanja građana kako bi se na kraju projekta moglo procijeniti uspješnost projektnih aktivnosti podizanja svijesti javnosti tako što će se usporediti sa stanjem na kraju projekta.

Obje ankete proveo je vanjski izvođač, odnosno tvrtke koje se bave ispitivanjem javnog mnijenja temeljem postupka jednostavne nabave.

2. Metodologija istraživanja

Ista anketa provedena je na početku i na završetku projekta primjenom identičnog anketnog upitnika, iste metodologije prikupljanja podataka te jednakih kriterija odabira ispitanika. Takav pristup omogućio je potpunu usporedivost prikupljenih podataka i osigurao pouzdanu osnovu za analizu promjena u razini znanja, stavova i informiranosti na razini cjelokupne populacije Republike Hrvatske. U obje ankete korišten je usporediv uzorak, definiran prema istim socio-demografskim obilježjima, čime su eventualne razlike u rezultatima svedene isključivo na učinke provedenih projektnih aktivnosti. Dobiveni rezultati korišteni su za kvantitativnu usporedbu početnog i završnog stanja te evaluaciju učinkovitosti projekta.

Predmet anketnog istraživanja

Predmet anketnog istraživanja je bio utvrditi razinu znanja o invazivnim stranim vrstama, te samom pajasenu. Također htjela se ustvrditi percepcija javnosti o prijetnjama koje donose invazivne strane vrste, te eventualne poteškoće koje donose invazivne strane vrste s kojima se suočavaju ljudi u svakodnevnom životu. Također, ispitivali su se stavovi o važnosti očuvanja, okoliša, prirode i bioraznolikosti te znanja koja ljudi imaju o toj temi.

Metoda

Istraživanje je provedeno metodom CAWI (Computer Assisted Web Interview), odnosno putem internetskog anketiranja. Ova metoda omogućila je učinkovito prikupljanje podataka, brzu provedbu te veću dostupnost različitim skupinama ispitanika.

Uzorak

U istraživanju je sudjelovalo $N = 406$ ispitanika. Uzorak je oblikovan tako da bude reprezentativan prema ključnim socio-demografskim obilježjima: spolu, dobi, regiji, veličini naselja i razini obrazovanja. Time je osigurano da dobiveni rezultati vjerodostojno odražavaju strukturu opće populacije.

Trajanje upitnika i vrijeme provedbe

Prosječno trajanje ispunjavanja upitnika bilo je oko 15 minuta, što je omogućilo prikupljanje dovoljno detaljnih podataka uz očuvanje motivacije ispitanika.

Početno istraživanje je provedeno tijekom svibnja 2021. godine, prije početka aktivnih komunikacijskih i informativnih aktivnosti projekta, a završno istraživanje u studenom 2025. godine pri završetku većine aktivnosti, ali je još uvijek prisutna aktivnost na društvenim mrežama.

3. Ključni nalazi početnog istraživanja

Početno istraživanje otkrilo je niz uvida o percepciji javnosti vezano uz okolišne probleme i invazivne strane vrste. Ispitanici su kao najvažnije okolišne izazove navodili onečišćenje tla, zraka i vode, izumiranje biljnih i životinjskih vrsta, klimatske promjene i sve učestalije ekstremne vremenske prilike te pretjerano korištenje bioloških resursa i gubitak staništa.

Razina upoznatosti s osnovnim pojmovima pokazala se umjerenom. Pojam „strana vrsta” poznaje 43 posto ispitanika, a većina ga ispravno povezuje s vrstama koje nisu autohtone na određenom području. Svaki treći ispitanik navodi da poznaje pojam „invazivna strana vrsta”. Dodatnih 45 posto čulo je za taj pojam, ali ne zna točno što znači, dok ga otprilike četvrtina uopće nije susrela.

Kada je riječ o konkretnim vrstama, više od polovice ispitanih može navesti do dvije invazivne strane vrste, dok ih trećina poznaje između tri i pet. Najčešće spominjane vrste uključuju algu kaulerpu, mungosa, ambroziju, neke tropske ribe i azijskog tigrastog komarca. Oko polovice građana smatra da su invazivne strane vrste doista problematične, dok 43 posto zauzima neutralan stav. Svaki deseti ispitanik navodi da je već imao neku neugodnost povezanu s invazivnim vrstama, a svaki treći očekuje da bi ih mogao imati u budućnosti.

Gotovo svi navedeni utjecaji invazivnih vrsta ocjenjuju se važnima, osim zarastanja duž infrastrukture, koje se percipira nešto manje značajnim. Ispitanici se o invazivnim stranim vrstama ponajviše informiraju putem elektroničkih medija, iako polovica navodi da ih rijetko primjećuje u svakodnevnom okruženju. Najčešće se uočavaju na poljoprivrednim površinama, uz prometnice i u privatnim vrtovima.

Velika većina ispitanika smatra da su invazivne strane vrste štetne te da ih je potrebno uklanjati iz prirode. Najveću podršku imaju metode poput košnje ili sječe te uklanjanja cijelih biljaka. Unatoč tome, većina građana ne poznaje konkretnu akciju uklanjanja invazivnih vrsta, a oni koji ih spominju najčešće navode akcije uklanjanja ambrozije organizirane na razini lokalne samouprave.

Prema dominantnom mišljenju ispitanika, biljke uzgajane na poljoprivrednim zemljištima te egzotični kućni ljubimci imaju najveću vjerojatnost postati invazivnim stranim vrstama ako dospiju izvan kontroliranih uvjeta.

3.1. Pregled glavnih nalaza vezanih uz pajasen

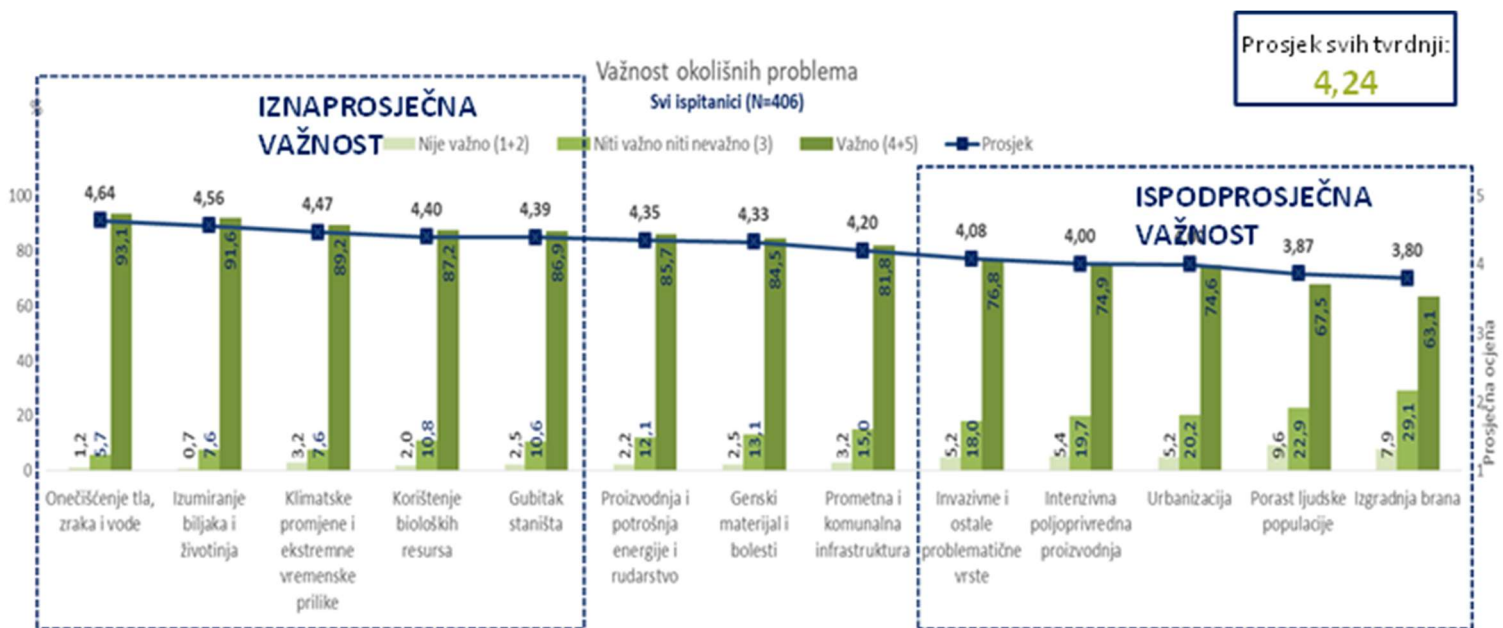
Rezultati početnog istraživanja pokazali su da je pajasen relativno dobro poznat građanima. Njega prepoznaje 83 posto ispitanika, iako 17 posto njih samo navodi da ga poznaje bez jasne sigurnosti u prepoznavanje. Među onima koji ga poznaju, svaki treći opisuje pajasen jednostavno kao drvo ili biljku, dok ga 28 posto smatra nekontrolirano širećom, odnosno invazivnom biljkom ili drvetom.

Unatoč visokoj razini prepoznavanja, percepcija njegove problematičnosti mnogo je slabija. Tri četvrtine ispitanika nije sigurno predstavlja li pajasen problem. Među onima koji ga ipak smatraju štetnim, najčešće se navodi da ugrožava zavičajne vrste i da zarasta prirodna staništa, čime narušava ekološku ravnotežu.

Tri četvrtine ispitanih navodi i da osobno nije imalo nikakav problem s pajasenom, što dodatno objašnjava ograničenu svijest o njegovim negativnim učincima. Većina građana nikada ga nije pokušala ukloniti, no unatoč tome dvije trećine ispitanika smatra da bi pajasen trebalo sustavno uklanjati iz okoliša. Kao najodgovornije za provedbu takvih aktivnosti ispitanici navode državne institucije nadležne za zaštitu prirode, poljoprivredu i šumarstvo te same vlasnike zemljišta.

3.2. Važnost okolišnih problema

Q1. Koliko su prema Vama važni niže navedeni okolišni problemi? Molimo koristite skalu od 1 do 5 u kojoj 1 znači da Vam okolišni problem uopće nije važan, a 5 da Vam je okolišni problem jako važan.

Ispitanici općenito smatraju da su svi predstavljeni okolišni problemi važni, no pojedini izazovi izdvajaju se kao posebno kritični. Najvažnijima se procjenjuju onečišćenje tla, zraka i vode, koje kao značajan problem prepoznaje 93 posto ispitanika. Odmah zatim slijedi izumiranje biljnih i životinjskih vrsta (92 posto), a potom klimatske promjene i sve učestalije ekstremne vremenske prilike (89 posto). Korištenje bioloških resursa te gubitak prirodnih staništa također su visoko rangirani, s po 87 posto ispitanika koji ih smatraju važnima.

Najmanje zabrinjava izgradnja brana, premda se i ona prepoznaje kao određeni okolišni izazov. Analiza socio-demografskih razlika pokazuje jasne obrasce u percepciji važnosti pojedinih problema. Žene dosljedno procjenjuju gotovo sve okolišne probleme značajnijima

nego muškarci, uz iznimku porasta ljudske populacije i intenzivne poljoprivredne proizvodnje, gdje razlike nisu izražene.

Stariji ispitanici, posebno oni u dobi 51+, u većoj mjeri nego mlađe skupine ističu izumiranje biljaka i životinja te izgradnju brana kao važne teme. Stanovnici urbanih područja snažnije naglašavaju važnost problema povezanih s invazivnim vrstama i drugih ekološki problematičnih organizama, kao i izgradnju brana. Potonje je izraženije i među ispitanicima s osnovnim i srednjim obrazovanjem, u odnosu na one s višim i visokim obrazovanjem.

Ovi nalazi ukazuju da se percepcija okolišnih rizika razlikuje prema spolu, dobi, tipu naselja i obrazovanju, što je relevantno za planiranje ciljano usmjerenih komunikacijskih aktivnosti.

3.3. Strane vrste i invazivne strane vrste

Q2. Jeste li upoznati s pojmom „strana vrsta“?

Q3. Što mislite da znači pojam "strana vrsta"?

Q4. Zate li što su to invazivne strane vrste?

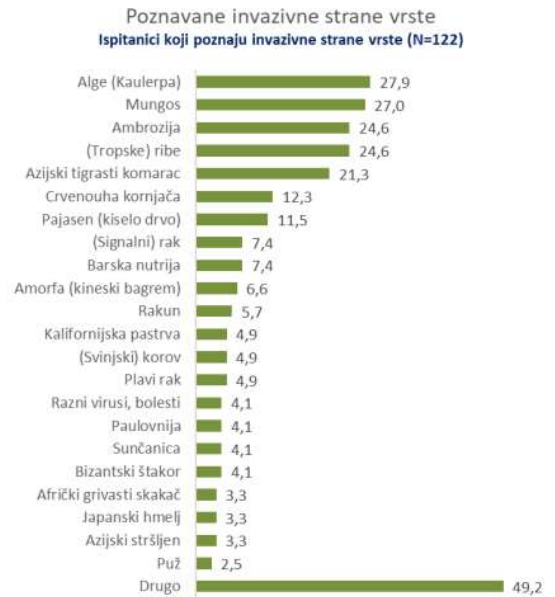

Pojam „strana vrsta” poznaje 43% ispitanika, a najveći dio njih (81%) smatra da je to vrsta koja nije autohtona na nekom području. S pojmom „invazivna strana vrsta” upoznato je 30%. Za invazivne strane vrste čulo je 45% ispitanika, ali ne znaju točno što su one. Svaki četvrti nije čuo za pojam i ne znaju što su to invazivne strane vrste. Najstariji (51+) su više nego oni u 36 do 50 godina dobnoj skupini upoznati s pojmom „strana vrsta”, dok više od onih najmlađih (18 do 35 godina) poznaju pojam „invazivne strane vrste”.

Q5. Koliko invazivnih stranih vrsta poznajete?

Q6. Molimo Vas da nabrojite invazivne strane vrste koje poznajete.

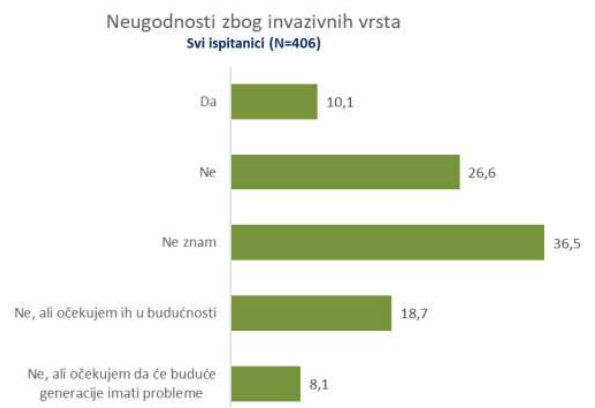
POZNAVANJE INVAZIVNIH STRANIH VRSTA

Većina ispitanih (57%) poznaje do 2 vrste invazivnih stranih vrsta, dok trećina njih (34%) poznaje 3-5 vrsta. Ispitanici najčešće navode: algu (kaulerpu) - 28%, mungosa (27%), ambroziju (25%), neke tropske ribe (25%) i azijskog tigrastog komarca (21%). Muškarci i oni u srednjoj dobnoj skupini (36 do 50 godina) su upoznati s manjim brojem invazivnih stranih vrsta.

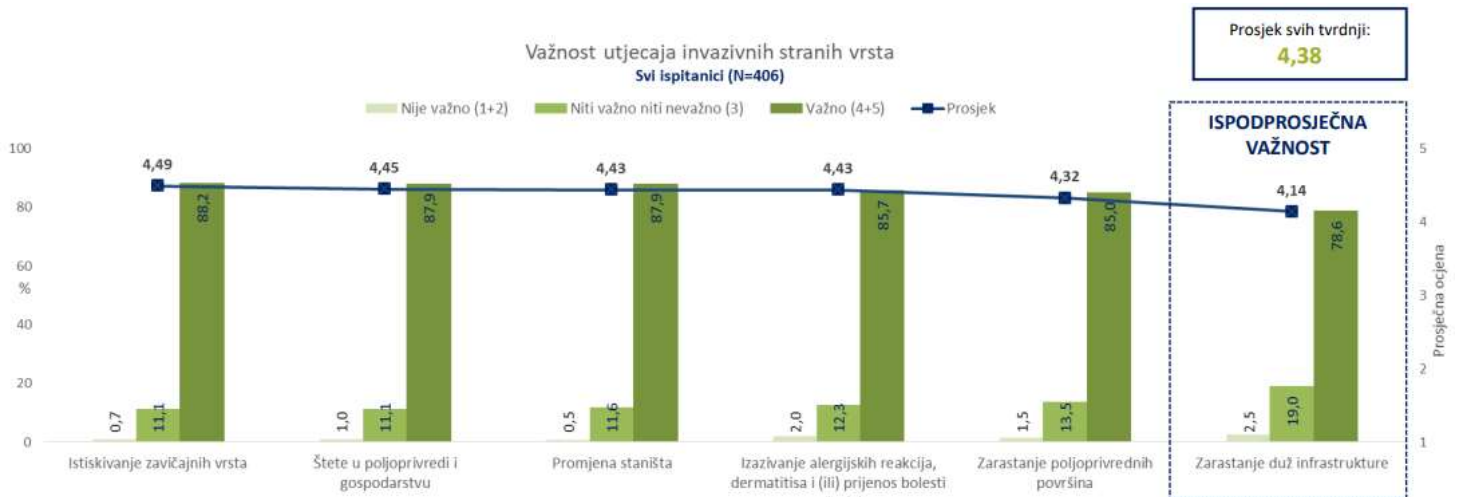
Q7. U kojoj mjeri smatrate da su invazivne strane vrste problem?

Q9. Jeste li ikada imali neugodnosti zbog invazivnih stranih vrsta?

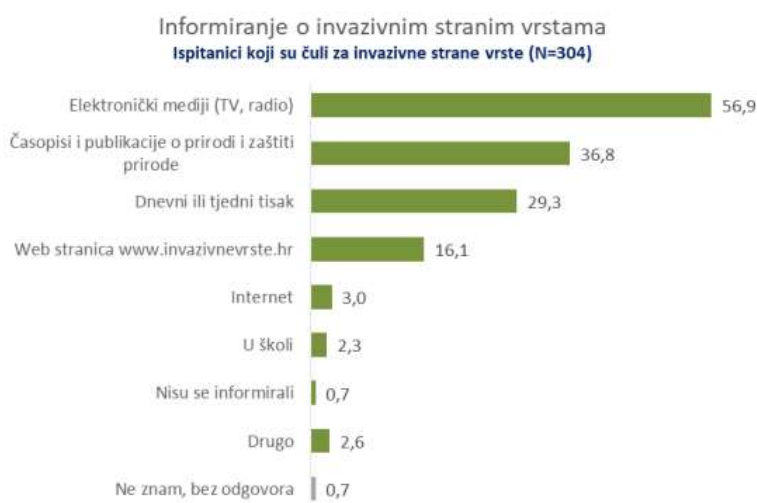
Oko polovine ispitanika (55%) ima percepciju da invazivne strane vrste predstavljaju problem; 43% ima neutralan stav. Svaki deseti navodi da je imalo neku neugodnost zbog invazivnih stranih vrsta, dok najveći dio (37%) smatra da će ih imati u budućnosti. Svaki četvrti (27%) nije imao nikakvih neugodnosti. Najstariji (51+) u većoj mjeri nego najmlađi (18 do 35 godina) invazivne strane vrste smatraju problemom. Rezultati pokazuju i da su najstariji u manjoj mjeri od preostale dvije mlađe dobne skupine imali neugodnosti zbog invazivnih stranih vrsta. Stanovnici ruralnih sredina su, s druge strane imali više neugodnosti u usporedbi s onima iz urbanih sredina.

Q8. Koliko su prema Vama važni niže navedeni utjecaji invazivnih stranih vrsta? Molimo koristite skalu od 1 do 5 u kojoj 1 znači da Vam taj utjecaj uopće nije važan, a 5 da Vam je utjecaj jako važan.

Gotovo svi navedeni utjecaji invazivnih vrsta smatraju se važnima (uz iznimku zarastanja duž infrastrukture koju ispitanici smatraju ispodprosječno važnim utjecajem). Ženama i najstarijima važniji su svi navedeni utjecaji invazivnih stranih vrsta više nego muškarcima i najmlađima.

Q10. Kako ste došli do informacija o invazivnim stranim vrstama?

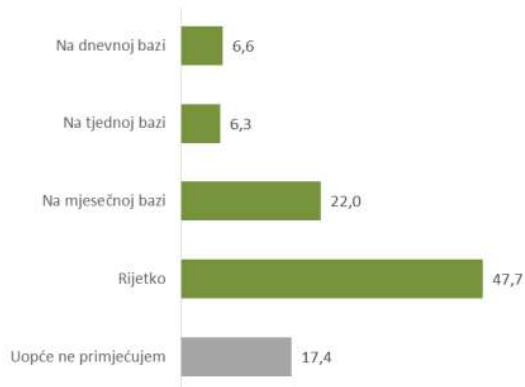

Ispitanici se najvećim dijelom (57%) o invazivnim stranim vrstama informiraju preko elektroničkih medija. Preko časopisa i publikacija o prirodi i zaštiti prirode informira se njih 37% dok se 29% informira preko dnevnog ili tjednog tiska. Vidljive su razlike u informiranju o invazivnim stranim vrstama po demografiji. Muškarci i najstariji se informiraju preko dnevnog tiska više nego žene i najmlađi, dok se najmlađi više nego preostale dobne skupine informiraju u školi. Stanovnici primorske Hrvatske se u usporedbi s onima iz kontinentalne češće informiraju preko časopisa i publikacija o prirodi i zaštiti prirode.

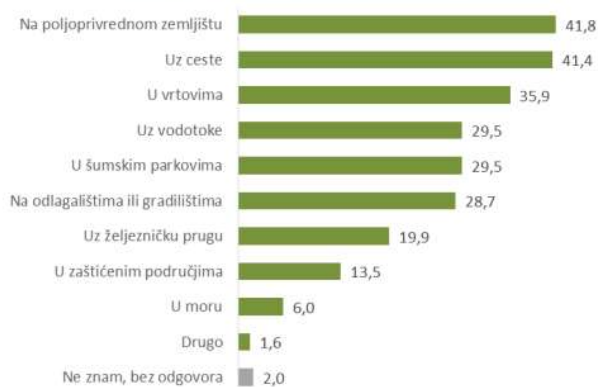
Q11. Koliko često primjećujete invazivne strane vrste?

Q12. Gdje obično primjećujete invazivne strane vrste?

Učestalost zamijećivanja invazivnih stranih vrsta
Ispitanici koji su čuli za invazivne strane vrste (N=304)

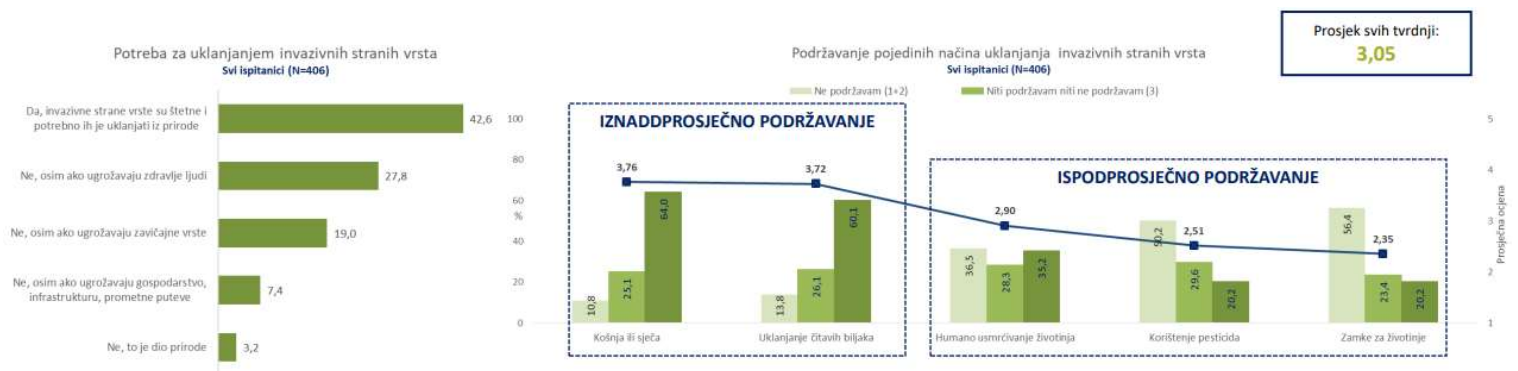
Lokacija zamijećivanja invazivnih stranih vrsta
Ispitanici koji zamijećuju invazivne strane vrste (N=251)

Većina ispitanih se izjašnjava da rijetko primjećuje invazivne strane vrste (48%); svaki peti (22%) primjećuje ih na mjesečnoj bazi. Oni koji primjećuju invazivne strane vrste najčešće ih zamjećuju na poljoprivrednim zemljištima (42%) i uz ceste (41%). 36% ih zamjećuje u vrtovima. Stanovnici kontinentalne Hrvatske u većoj mjeri primjećuju invazivne strane vrste uz željezničke pruge, dok ih oni iz primorske Hrvatske češće primjećuju u moru. S druge strane oni s osnovnim i srednjim obrazovanjem češće navode da susreću invazivne strane vrste uz ceste nego oni s višim i visokim obrazovanjem.

Q13. Mislite li da je potrebno uklanjati invazivne strane vrste iz prirode?

Q14. U kojoj mjeri podržavate sljedeće načine uklanjanja invazivnih stranih vrsta? Molimo koristite skalu od 1 do 5 u kojoj 1 znači da uopće ne podržavate, a 5 da u potpunosti podržavate.

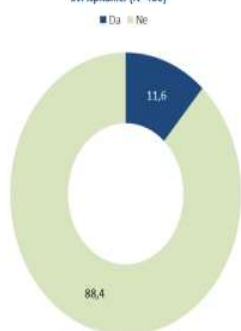
Najveći broj ispitanih (43%) smatra da su invazivne strane vrste štetne i da ih je potrebno uklanjati iz prirode. Košnja ili sječa i uklanjanje čitavih biljaka najviše su podržavani načini uklanjanja invazivnih stranih vrsta, dok se ispitanici ispodprosječno slažu s humanim usmrćivanjem životinja, korištenjem pesticida i zamkama za životinje. Najstariji ispitanici u većoj mjeri nego preostale dvije dobne skupine smatraju da se invazivne strane vrste trebaju uklanjati. Što se tiče razlika u podržavanju uklanjanja pojedinih načina uklanjanja invazivnih stranih vrsta vidljivo je da muškarci u većoj mjeri od žena podržavaju humano usmrćivanje životinja i zamka za životinje. Najmlađi pak više podržavaju korištenje pesticida, a najstariji uklanjanje čitavih biljaka u odnosu na preostale dvije dobne skupine.

Q15. Poznajete li ijednu organiziranu akciju uklanjanja invazivnih stranih vrsta u Hrvatskoj?

Q16. Koju organiziranu akciju uklanjanja invazivnih stranih vrsta poznajete? Tko ju je organizirao?

Q17. Za koju invazivnu stranu vrstu je bilo organizirano to uklanjanje?

Poznavanje akcija uklanjanja invazivnih stranih vrsta
Svi ispitanici (N=406)

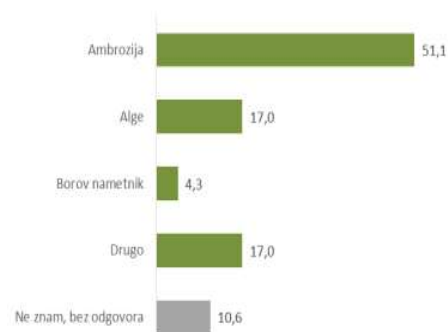

Poznavanje akcija uklanjanja invazivnih stranih vrsta
Ispitanici koji su čuli za neku od akcija uklanjanja invazivnih stranih vrsta (N=47)

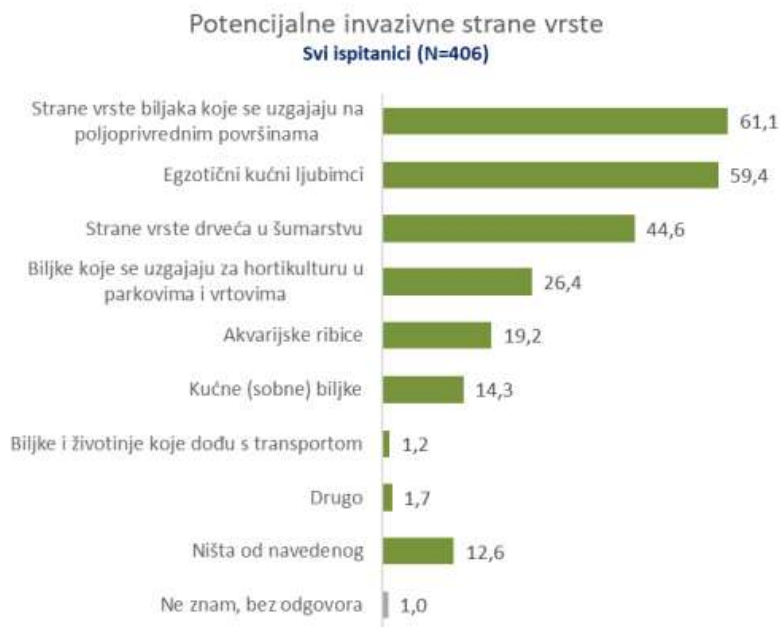
Invazivne strane vrste za koje su bile organizirane akcije uklanjanja

Ispitanici koji su čuli za neku od akcija uklanjanja invazivnih stranih vrsta (N=47)

Većina (88%) ne poznaje niti jednu akciju uklanjanja invazivnih stranih vrsta, a oni koji poznaju najviše spominju uklanjanje ambrozije organizirano od strane lokalnih samouprava. Najviše su čuli za uklanjanje ambrozije (51%). Najstariji (51+) u većoj mjeri od srednje dobne skupine (36 do 50 godina) poznaju više akcija za uklanjanje invazivnih stranih vrsta.

Q18. Što od niže navedenog, prema Vašem mišljenju, može potencijalno postati invazivna strana vrsta (ako završi u prirodi)?

Prema mišljenju ispitanika strane vrste biljaka koje se uzgajaju na poljoprivrednim zemljištima (61%) i egzotični kućni ljubimci (59%) imaju najveću vjerojatnost postati invazivnim stranim vrstama. Najstariji i oni iz urbanih sredina u većoj mjeri nego najmlađi i oni iz ruralnih sredina smatraju da egzotični kućni ljubimci mogu postati potencijalne invazivne strane vrste. S druge strane, stanovnici ruralnih naselja više navode biljke koje se uzgajaju za hortikulturu u parkovima i vrtovima od onih iz urbanih sredina.

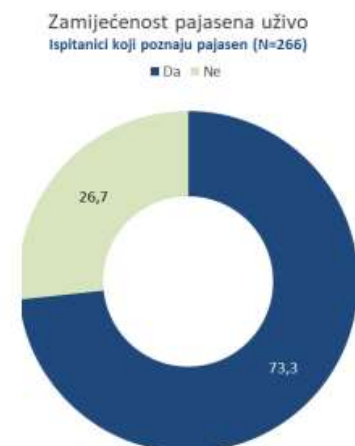
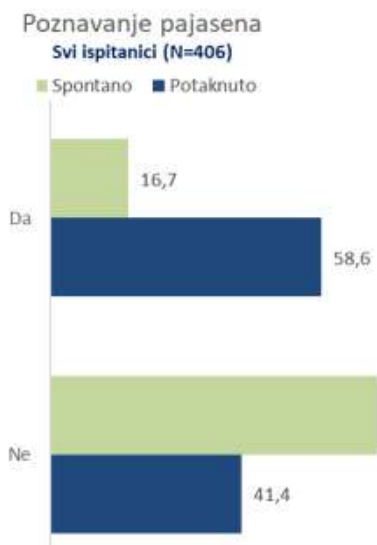
3.4. Pajasen

Q19. Jeste li ikada čuli za pajasen?

Q20. Što je pajasen?

Q21. Niže su prikazane slike pajasena. Jeste li sada, kada ste vidjeli slike, čuli za pajasen?

Q21. Jeste li ikada vidjeli pajasen uživo – u prirodi ili gradu?

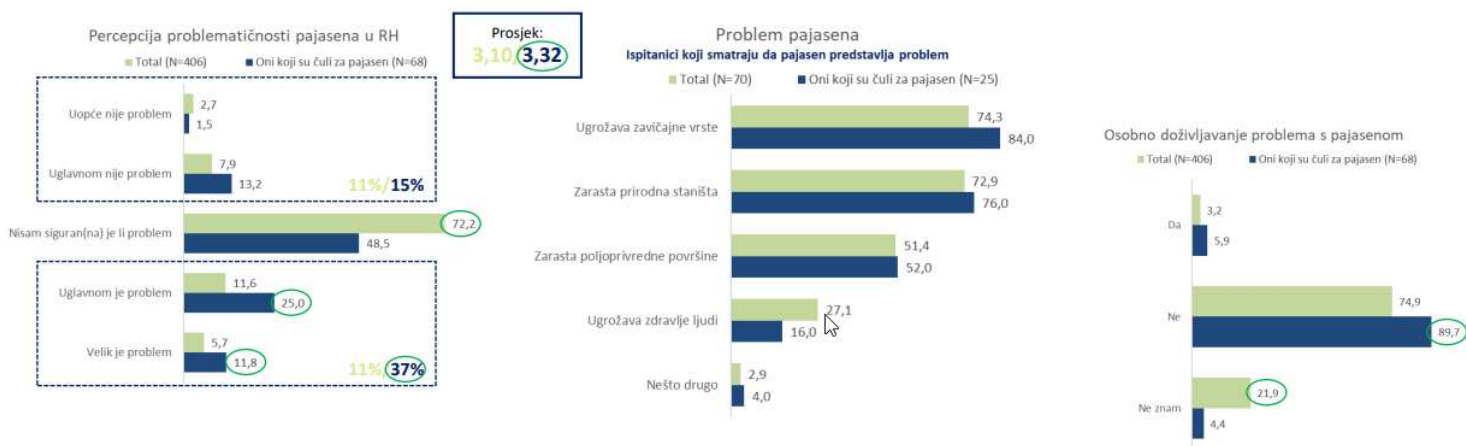

Ispitanike se najprije spontano poznaju li pajasen i 17% ispitanih navodi da poznaje pajasen. Kad su im prikazane slike pajasena, prepoznaje ga 83% ispitanika. Najviše poznavatelja pajasena navodi da je pajasen drvo i biljka (34%), 28% smatra ga nekontrolirano širećom (invazivnom) biljkom ili drvetom. Žene su u većoj mjeri od muškaraca upoznate s pajasenom. Muškarci češće od žena navode da je pajasen divlji orah, dok oni visokoobrazovani u većoj mjeri smatraju da je pajasen drvo iz Kine i nekontrolirano šireća (invazivna) biljka/drvo. Oni iz urbanih sredina više od onih iz urbanih navode da je pajasen drvenasta biljka.

Q22. U kojoj mjeri smatrate da pajasen predstavlja problem u Hrvatskoj? Mislite li da pajasen predstavlja problem u Hrvatskoj?

Q23. Kakav problem predstavlja pajasen?

Q24. Jeste li ikada imali problema s pajasenom?

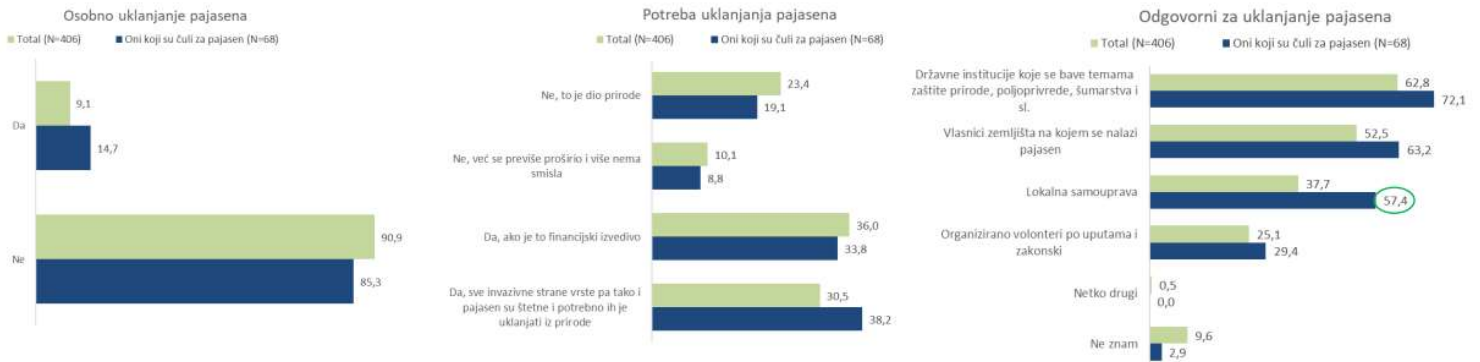

Da je pajasen problem, smatra 17% ispitanika, dok najveći broj (72%) nisu sigurni je li on problem. Oni koji smatraju da je pajasen problem najvećim dijelom smatraju da on ugrožava zavičajne vrste (74%) i da zarasta prirodna staništa (73%). Tri četvrtine ispitanika (75%) smatra da nije imalo problem s pajasenom, dok samo 3% kaže da su imali neki problem s njime. Stanovnici ruralnih sredina u većoj mjeri nego oni iz urbanih, smatraju da pajasen zarasta poljoprivredne površine te su u većoj mjeri imali problema s pajasenom. Oni koji su čuli za pajasen u većoj ga mjeri smatraju problemom.

Q25. Jeste li ikad probali ukloniti pajasen?

Q26. Mislite li da je potrebno sustavno uklanjati pajasen u Hrvatskoj?

Q27. Tko bi, prema Vašem mišljenju, trebao uklanjati pajasen iz prirode Hrvatske?

Najveći broj (91%) nikada nije uklanjao pajasen, a 67% smatra da bi ga ipak trebalo uklanjati. 63% smatra da bi se uklanjanjem pajasena trebale baviti državne institucije koje se bave temama zaštite prirode, poljoprivrede, šumarstva itd., a 53% njih smatra da bi vlasnici zemljišta sami trebali uklanjati pajasen. 38% navodi da bi se problemom uklanjanja pajasena trebale pozabaviti lokalne samouprave. Stanovnici ruralnih naselja su u većoj mjeri u odnosu na one iz urbanih pokušali ukloniti pajasen, a oni iz urbanih sredina u većoj mjeri smatraju da je potrebni uklanjati sve invazivne vrste pa tako i pajasen (isto to smatraju i starije dobne skupine 36 do 50 godina i 51+). Što se tiče uklanjanja pajasena muškarci i stariji od 36 godina više nego žene i najmlađi smatraju da bi pajasen trebala uklanjati lokalna samouprava (isto to u većoj mjeri smatraju i oni koji su čuli za pajasen u odnosu na total).

4. Analiza početnog i završnog istraživanja

Najvažniji okolišni problemi u završnom istraživanju su izumiranje biljaka i životinja, onečišćenje tla, zraka i vode te gubitak staništa (prepoznati i 2021. kao iznadprosječno važni). Pojam strana vrsta prepoznaje 55% građana (povećanje od 12 p.p. u odnosu na 2021. godinu), najčešće shvaćen kao neautohtona vrsta izvan prirodnog staništa.

Za invazivne strane vrste čulo je 84% (povećanje od 9 p.p. u odnosu na 2021. godinu), a 39% zna i što one jesu (povećanje od 9 p.p. u odnosu na 2021. godinu). Građani najčešće poznaju tek nekoliko vrsta: 49% do dvije (za 7 p.p. manje u odnosu na 2021. godinu), a 40% između dvije i pet (6 p.p. više u odnosu na 2021. godinu). Najčešće se spominju tropske ribe, alge, tigrasti komarac i ambrozija.

Informacije o invazivnim stranim vrstama se najčešće prate putem elektroničkih medija, zatim časopisa i publikacija o prirodi te dnevnog / tjednog tiska (u skladu s inicijalnim mjerenjem).

Dvije trećine građana (66%) smatra da invazivne vrste predstavljaju problem (+11 p.p. vs. 2021.), 17% ih je doživjelo neugodnost (+7 p.p. vs. 2021.), a 22% očekuje da će se problem pojaviti u budućnosti (-4 p.p. vs. 2021.).

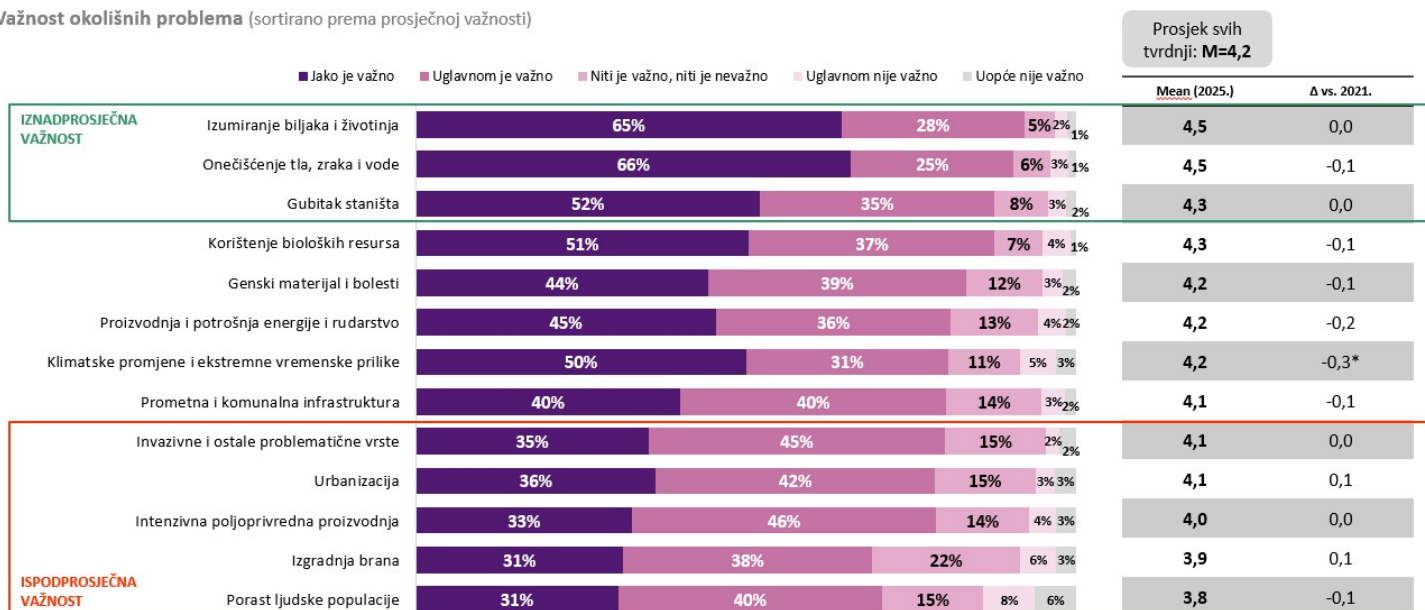
Najveći udio građana rijetko primjećuje invazivne vrste (45%; -3 p.p. vs. 2021.), a oni koji ih primjećuju najčešće ih vide u vrtovima, uz ceste i na poljoprivrednim zemljištima. Većina građana smatra da su invazivne vrste štetne i da ih treba uklanjati (+10 p.p. vs. 2021.); najviše podržavaju košnju ili sječu i uklanjanje čitavih biljaka. Jednako kao i pri inicijalnom mjerenju 88% ispitanih ne poznaje akcije uklanjanja invazivnih vrsta, a oni koji jesu upoznati najčešće navode akcije uklanjanja ambrozije.

Prema mišljenju građana, egzotični kućni ljubimci, strane vrste biljaka koje se uzgajaju na poljoprivrednim površinama, te strane vrste u šumarstvu imaju najveću vjerojatnost postati invazivnim stranim vrstama

4.1. Pregled rezultata završnog istraživanja

Q1 Koliko su prema Vama važni niže navedeni okolišni problemi?

Važnost okolišnih problema (sortirano prema prosječnoj važnosti)

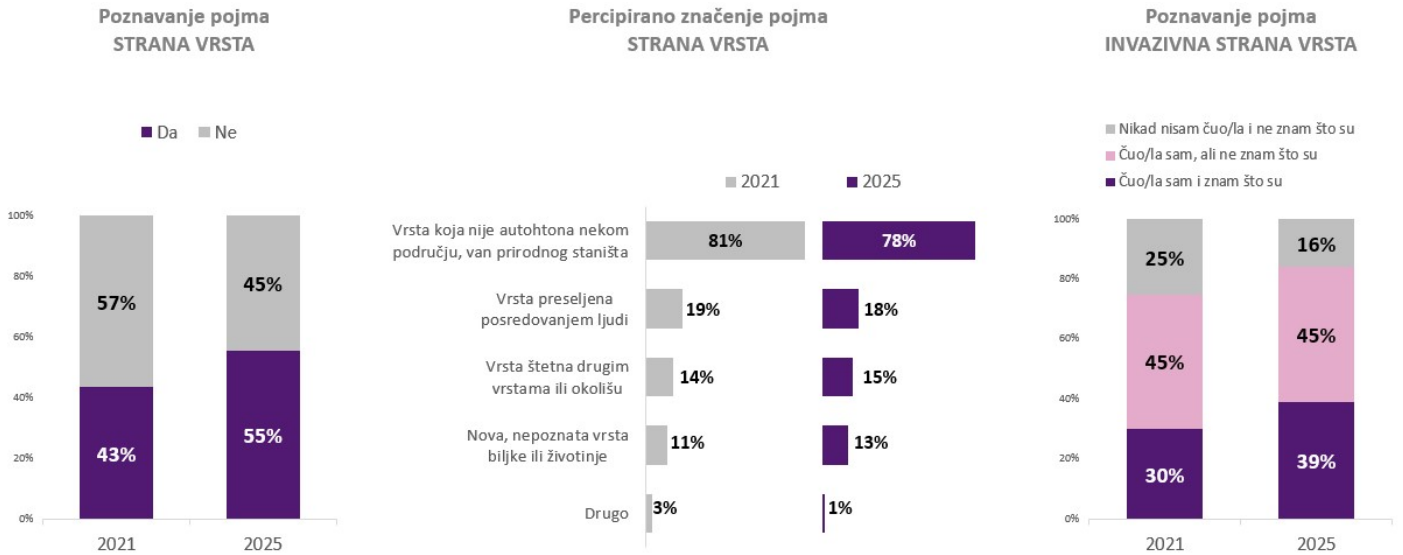

Najvažniji okolišni problemi su izumiranje biljaka i životinja, onečišćenje tla, zraka i vode te gubitak staništa. Isti problemi bili su prepoznati i 2021. godine kao iznadprosječno važni. Važnost problema ostala je ujednačena u odnosu na inicijalno mjerenje, uz jedinu značajnu promjenu kod klimatskih promjena (sada se procjenjuju kao manje važne vs. 2021.).

Q2 Jeste li upoznati s pojmom strana vrsta?

Q4 Znete li što su to invazivne strane vrste?

Q3 Što mislite da znači pojam strana vrsta?

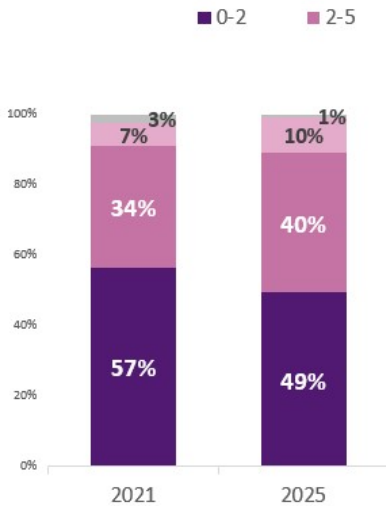

55% građana upoznato je s pojmom strana vrsta (+12 p.p. vs. 2021.), a njih 84% je barem čulo za invazivne strane vrste (+9 p.p. vs. 2021.). Dominantno percipirano značenje pojma strana vrsta je 'neautohtona vrsta, izvan prirodnog staništa' (stabilno u vremenu).

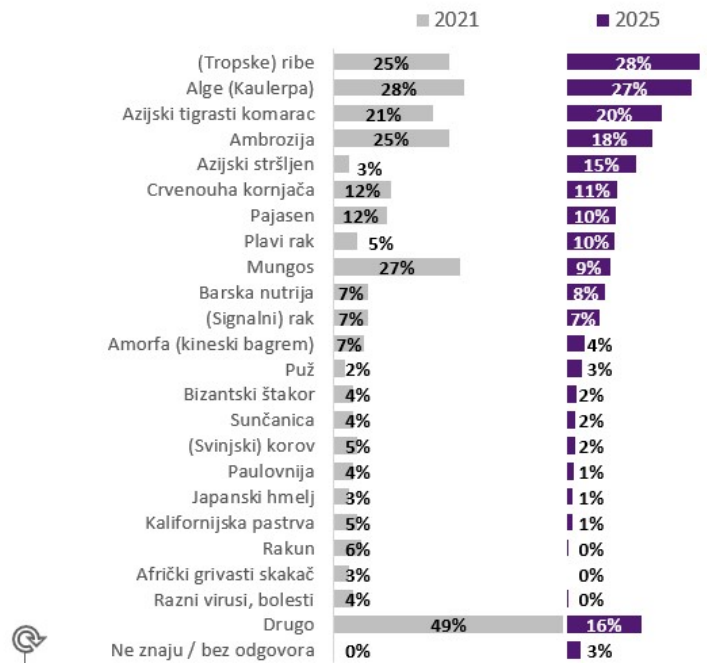
Q5 Koliko invazivnih stranih vrsta poznajete?

Q6 Molimo Vas da nabrojite invazivne strane vrste koje poznajete.

Broj poznavanih invazivnih stranih vrsta

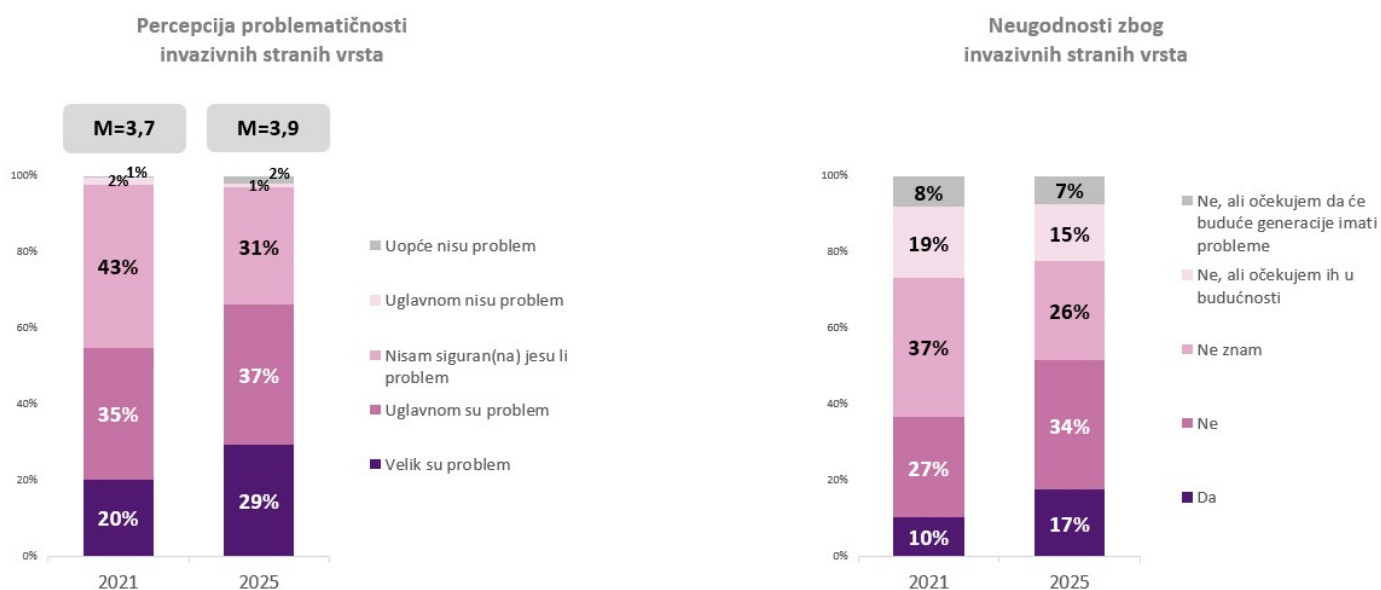
Poznavane invazivne strane vrste

Gradani najčešće poznaju tek nekoliko invazivnih stranih vrsta: 49% ih zna do dvije (-7 p.p. vs. 2021.), dok 40% prepoznaje između dvije i pet (+6 p.p. vs. 2021.). Najčešće spominjane vrste su tropske ribe, alge, tigrasti komarac i ambrozija (vrste koje su bile među najčešće navođenima i u 2021.).

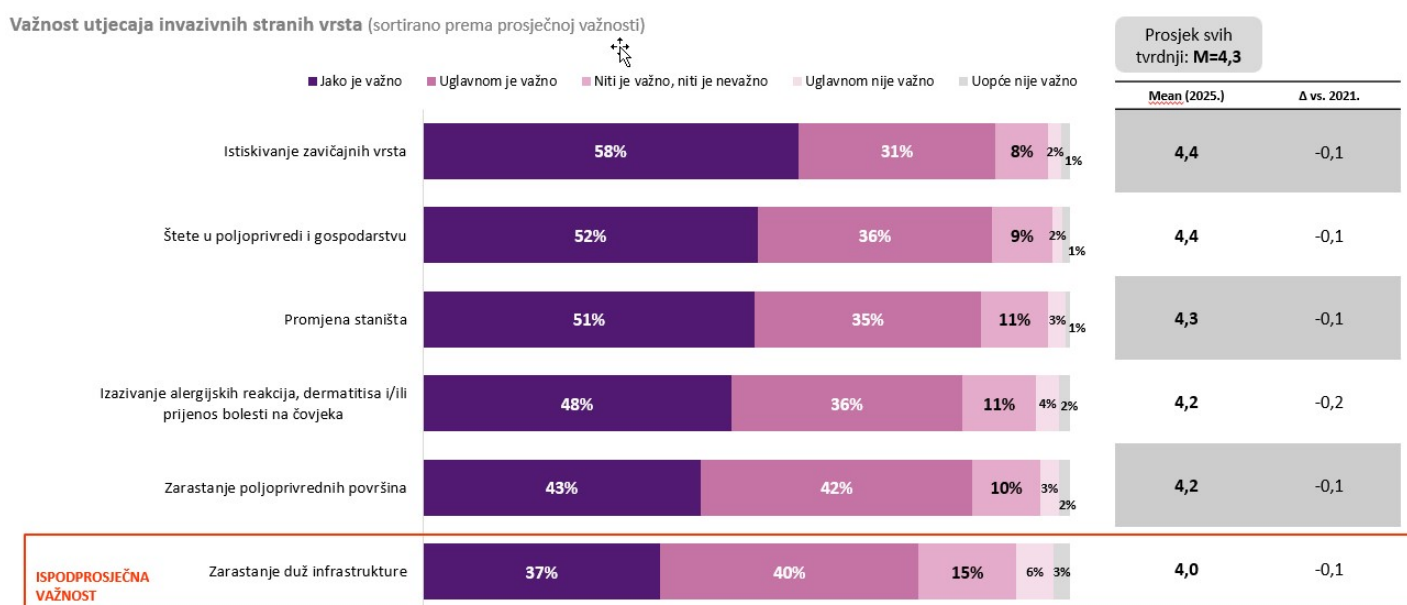
Q7 U kojoj mjeri smatrate da su invazivne strane vrste problem?

Q9 Jeste li ikada imali neugodnosti zbog invazivnih stranih vrsta?

Dvije trećine građana (66%) smatra da invazivne strane vrste predstavljaju problem (+11 p.p. vs. 2021.). Neugodnost zbog invazivnih stranih vrsta doživjelo je 17% građana (+7 p.p. vs. 2021.), dok ih 22% procjenjuje da će se problem manifestirati u bližoj ili daljoj budućnosti (-4 p.p. vs. 2021.).

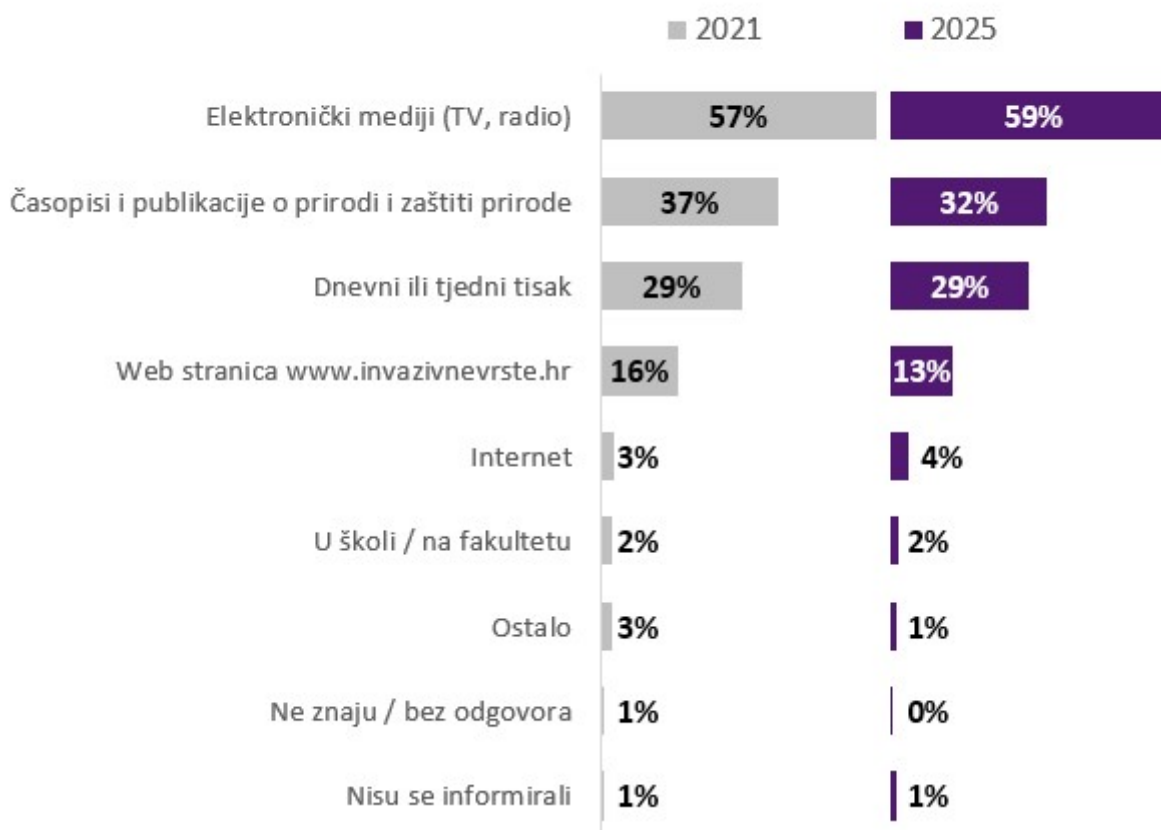
Q8 Koliko su prema Vama važni niže navedeni utjecaji invazivnih stranih vrsta?

Svi utjecaji invazivnih stranih vrsta percipirani su kao važni, uz iznimku zarastanja duž infrastrukture (ispodprosječno, ali i dalje prilično važan utjecaj). Rezultati su u skladu s onima iz 2021.

Q10 Kako ste došli do informacija o invazivnim stranim vrstama?

Informiranje o invazivnim stranim vrstama

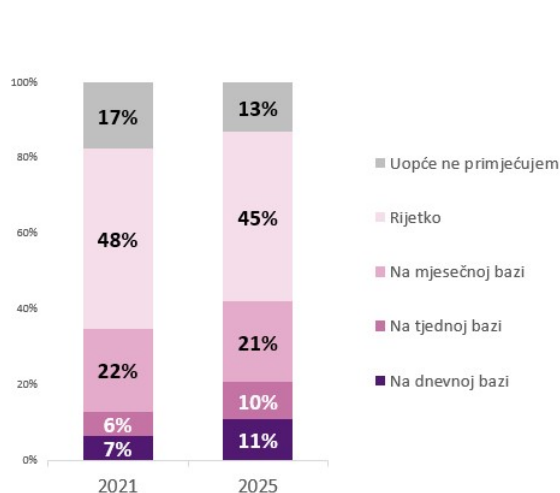

Građani se o invazivnim stranim vrstama najčešće informiraju putem elektroničkih medija. Slijede časopisi i publikacije posvećene prirodi i zaštiti prirode te dnevni i tjedni tisak. Tri najvažnija kanala informiranja ostaju u skladu s rezultatima inicijalnog mjerenja.

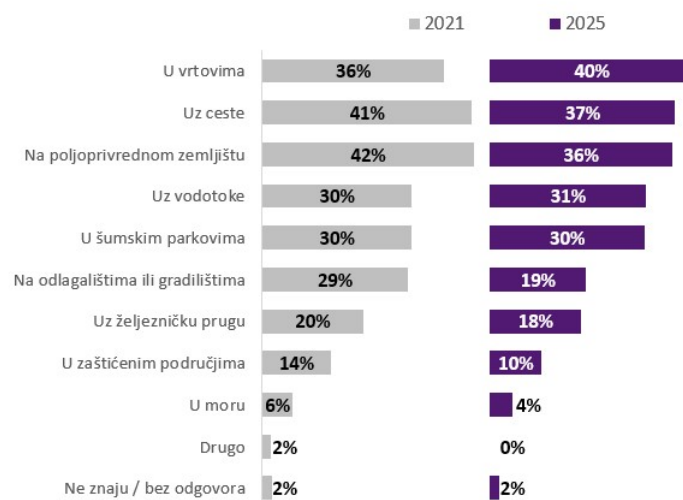
Q11 Koliko često primjećujete invazivne strane vrste?

Q12 Gdje obično primjećujete invazivne strane vrste?

Učestalost zamjećivanja invazivnih stranih vrsta

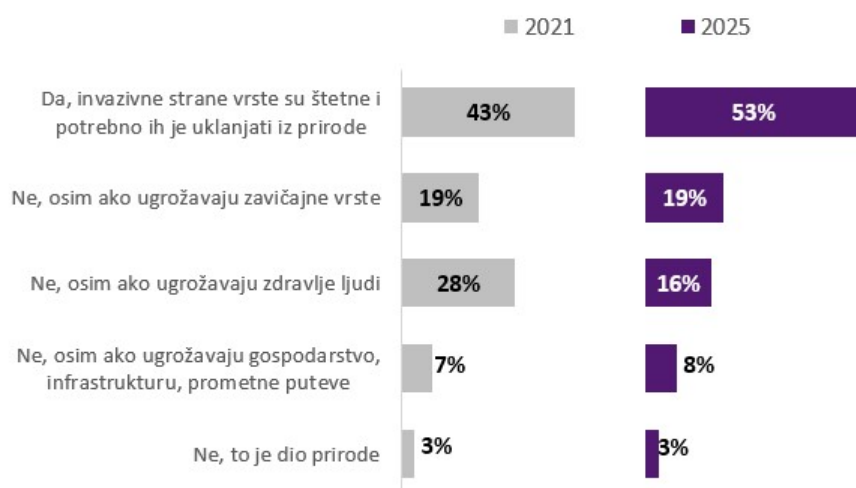
Lokacija zamjećivanja invazivnih stranih vrsta

Najveći udio građana rijetko primjećuje invazivne strane vrste (45%; -3 p.p. vs. 2021.). Oni koji ih ipak primjećuju najčešće ih uočavaju u vrtovima, uz prometnice te na poljoprivrednim zemljištima, što je konzistentno s rezultatima inicijalnog mjerenja.

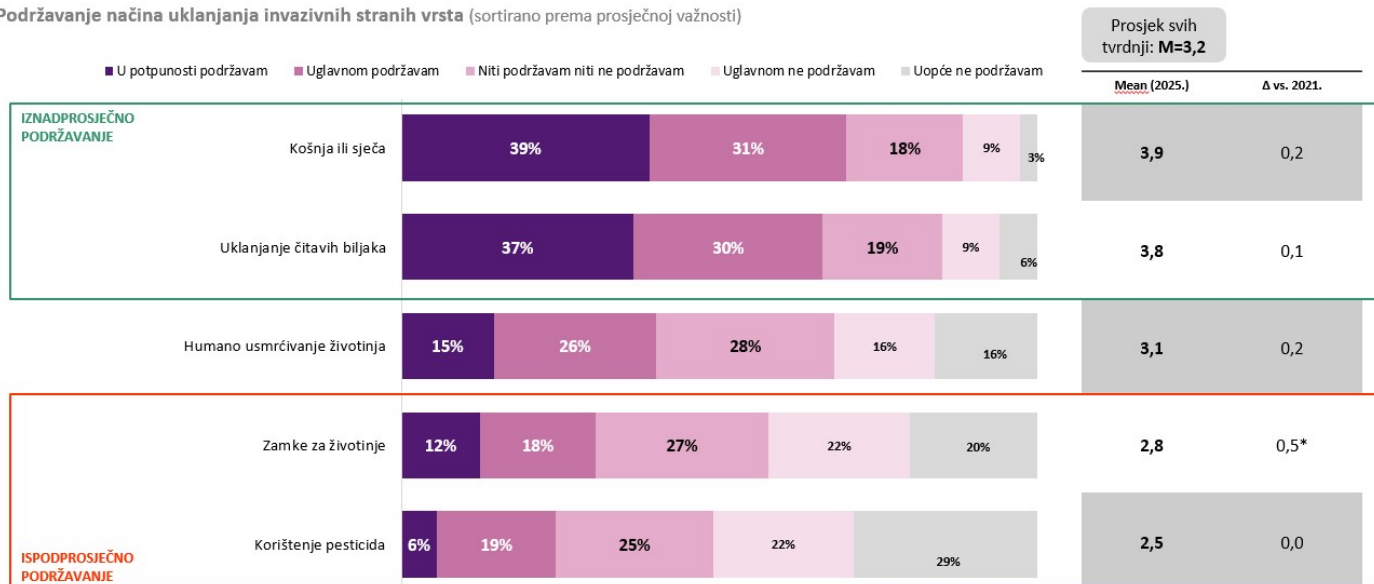
Q13 Mislite li da je potrebno uklanjati invazivne strane vrste iz prirode?

Potreba za uklanjanjem invazivnih stranih vrsta

Q14 U kojoj mjeri podržavate sljedeće načine uklanjanja invazivnih stranih vrsta?

Podržavanje načina uklanjanja invazivnih stranih vrsta (sortirano prema prosječnoj važnosti)

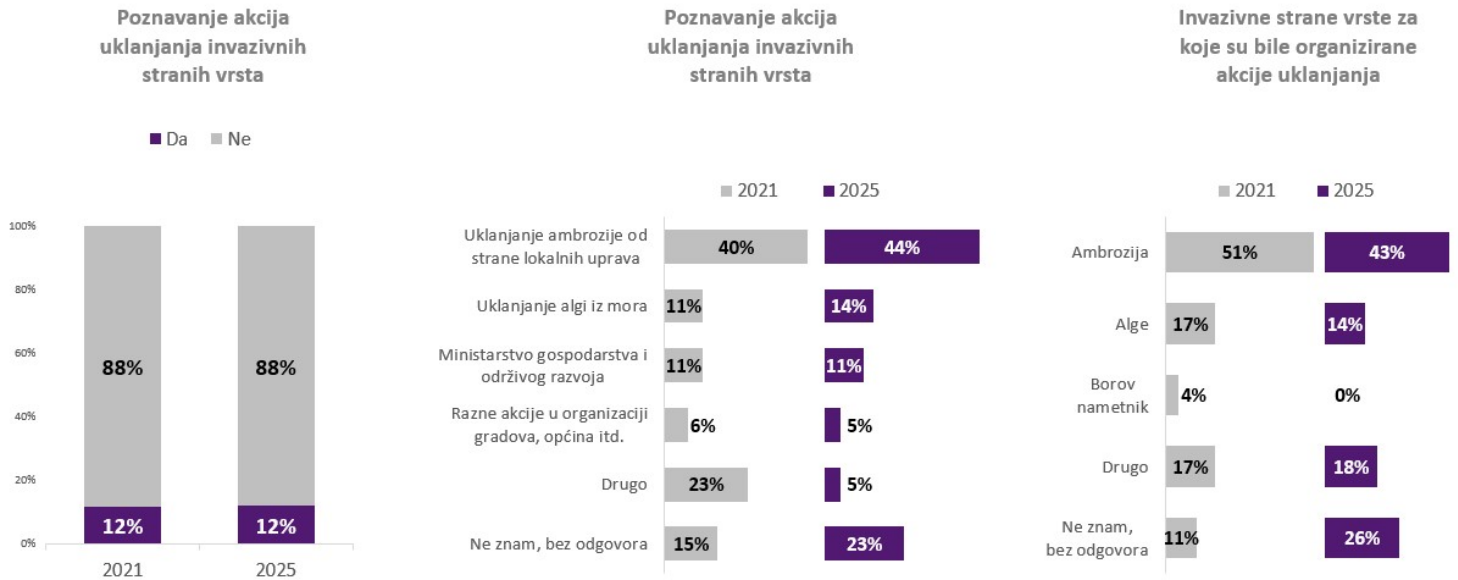

Građani najviše podržavaju uklanjanje invazivnih stranih vrsta košnjom ili sječom, odnosno uklanjanjem čitavih biljaka (konzistentno s rezultatima iz 2021.). Iako način koji ima ispodprosječnu podršku, zamke za životinje imaju značajno više poklonika u odnosu na 2021.

Q15 Poznajete li ijednu organiziranu akciju uklanjanja invazivnih stranih vrsta u Hrvatskoj?

Q16 Koju organiziranu akciju uklanjanja invazivnih stranih vrsta poznajete?

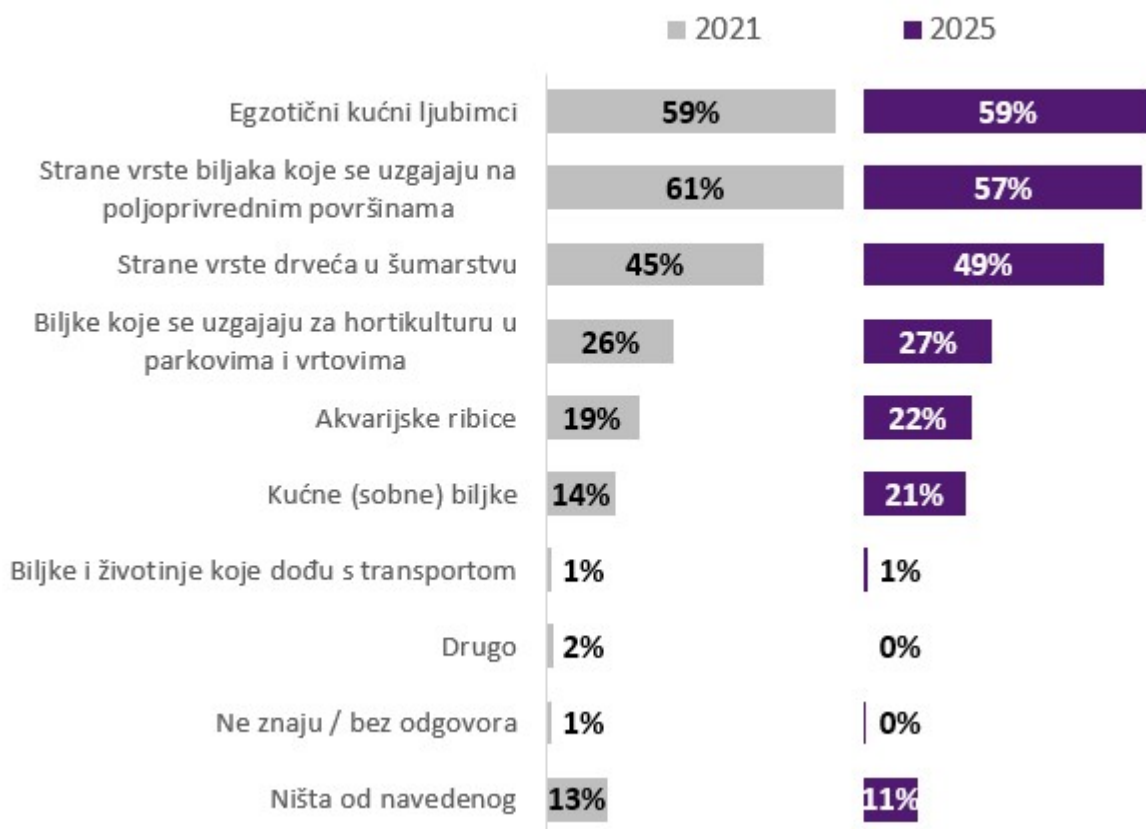
Q17 Za koju invazivnu stranu vrstu je bilo organizirano to uklanjanje?

Većina građana ne poznaje niti jednu akciju uklanjanja invazivnih vrsta u Hrvatskoj (88%; u skladu s inicijalnim mjerenjem). Među onima koji su upoznati, najčešće se spominju akcije uklanjanja ambrozije, što je također u skladu s rezultatima inicijalnog mjerenja.

Q18 Što od niže navedenog, prema Vašem mišljenju, može potencijalno postati invazivna strana vrsta (ako završi u prirodi)?

Potencijalne invazivne strane vrste

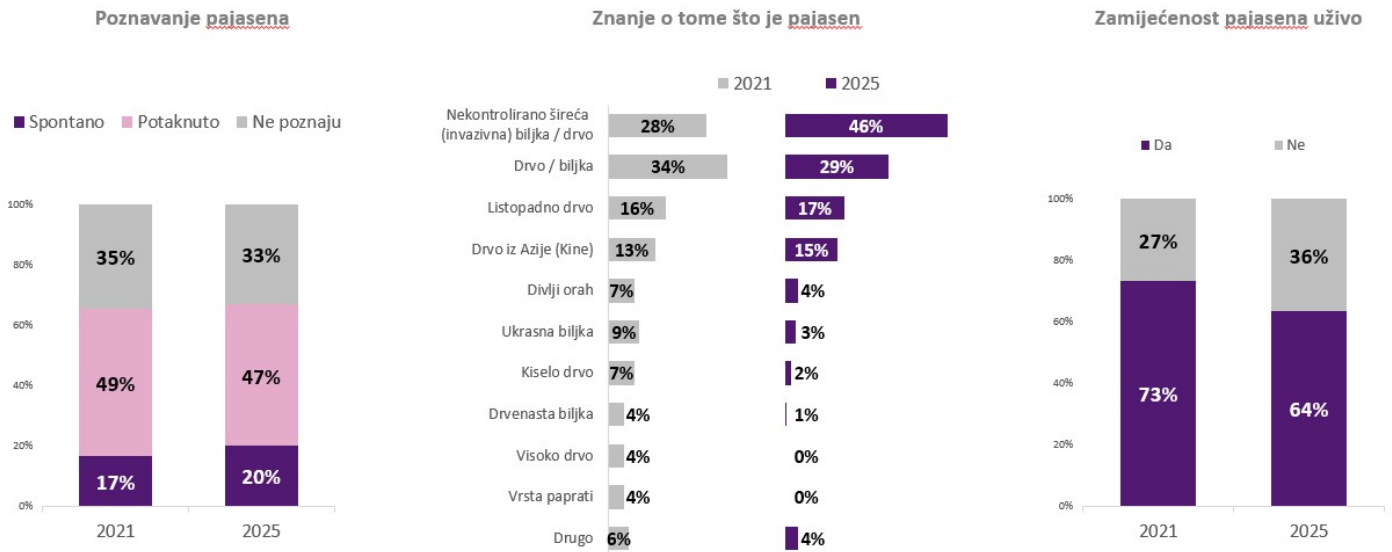
Prema mišljenju građana, egzotični kućni ljubimci, strane vrste biljaka koje se uzgajaju na poljoprivrednim površinama, te strane vrste u šumarstvu imaju najveću vjerojatnost postati invazivnim stranim vrstama (u skladu s rezultatima inicijalnog mjerenja).

4.1. Pregled rezultata – pajasen

Q19 Jeste li ikada čuli za pajasen? Q21 Niže su prikazane slike pajasena. Jeste li sada, kada ste vidjeli slike, čuli za pajasen?

Q20 Što je pajasen?

Q21b Jeste li ikada vidjeli pajasen uživo – u prirodi ili gradu?

Na spontanoj razini 20% građana prepoznaje pajasen, najčešće kao invazivnu biljku ili drvo. Dodatnih 47% ga prepoznaje na potaknutoj razini, što ukupno čini 67% građana (+1 p.p. vs. 2021.).

Q22 U kojoj mjeri smatrate da pajasen predstavlja problem u Hrvatskoj? Mislite li da pajasen predstavlja problem u Hrvatskoj?

Q24 Jeste li ikada imali problema s pajasenom?

Q23 Kakav problem predstavlja pajasen?

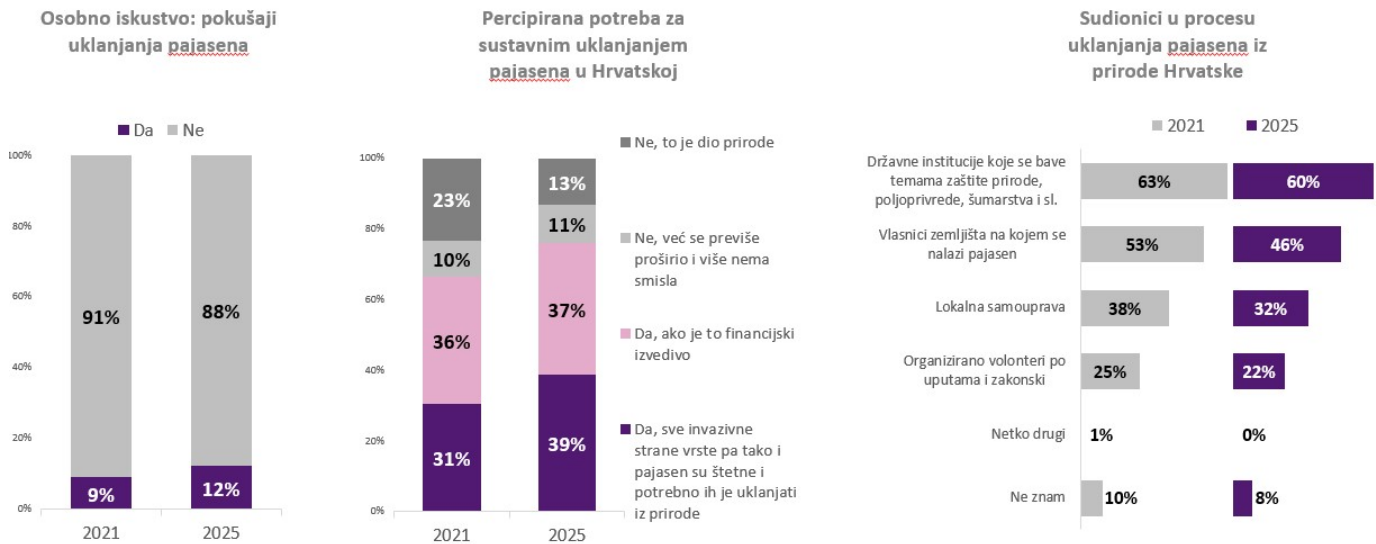

24% građana smatra pajasen problemom (+6 p.p. vs. 2021.), ponajviše zbog ugrožavanja zavičajnih vrsta i zarastanja staništa (u skladu s inicijalnim mjerenjem). 7% građana imalo je konkretan problem s pajasenom (+4 p.p. vs. 2021.).

Q25 Jeste li ikad probali ukloniti pajasen?

Q26 Mislite li da je potrebno sustavno uklanjati pajasen u Hrvatskoj?

Q27 Tko bi, prema Vašem mišljenju, trebao uklanjati pajasen iz prirode Hrvatske?

Većina građana (88%) nije imala iskustvo s uklanjanjem pajasena (-3 p.p. vs. 2021.), a 76% smatra da bi ga trebalo uklanjati (+9 p.p. vs. 2021.). Iz perspektive građana, odgovornost za uklanjanje bi primarno trebale preuzeti državne institucije, ali i vlasnici zemljišta s pajasenom (u skladu s inicijalnim mjerenjem).

5. Zaključak

Rezultati završnog istraživanja pokazuju da građani i dalje jasno prepoznaju temeljne okolišne probleme, pri čemu se izumiranje biljaka i životinja, onečišćenje te gubitak staništa kontinuirano izdvajaju kao najvažniji izazovi, jednako kao i u 2021. godini. U odnosu na inicijalno mjerenje vidljiv je napredak u razini informiranosti o stranim i invazivnim stranim vrstama, što upućuje na rastuću prisutnost ove teme u javnom prostoru.

Prepoznatljivost pojma strana vrsta povećala se, kao i svijest o invazivnim stranim vrstama te njihovu značenju, no detaljno poznavanje i dalje je ograničeno. Iako je većina građana čula za invazivne vrste, manji dio njih može ih točno definirati ili navesti veći broj konkretnih primjera. To upućuje na površnu razinu znanja, koja se uglavnom zadržava na nekoliko najpoznatijih vrsta.

Percepcija invazivnih stranih vrsta kao stvarnog problema značajno je porasla u odnosu na 2021. godinu, a sve veći udio građana prepoznaje njihovu štetnost i potrebu za aktivnim uklanjanjem. Istodobno, niska razina upoznatosti s konkretnim akcijama upravljanja i uklanjanja invazivnih vrsta ukazuje na jaz između opće svijesti o problemu i poznavanja mogućnosti praktičnog djelovanja.

Građani invazivne vrste najčešće uočavaju u neposrednom okruženju, poput vrtova, prometnica i poljoprivrednih površina, što potvrđuje da se problem doživljava kao lokalno i svakodnevno prisutan. Percepcija rizika posebno je izražena kod egzotičnih kućnih ljubimaca, stranih biljnih vrsta u poljoprivredi i šumarstvu, koje se smatraju najvjerojatnijim izvorima budućih invazivnih vrsta.

U cjelini, rezultati ukazuju na pozitivan pomak u svijesti i stavovima građana, ali i na potrebu daljnjeg jačanja ciljanog informiranja i edukacije, s naglaskom na prepoznavanje konkretnih vrsta, razumijevanje mehanizama širenja te vidljivost postojećih mjera i akcija upravljanja invazivnim stranim vrstama.